

TEKST I

Johann Wolfgang von Goethe, *Król olch*

Noc padła na las, las w mroku spał,
Ktoś nocą lasem na koniu gnał.
Tętniło echo wśród olch i brzóz,
Gdy ojciec syna do domu wiozł.

– Cóż tobie, synku, że w las patrzysz tak?
– Tam, ojcie, on, król olch, daje znak,
Ma płaszcz, koronę i biały tren.
– To mgła, mój synku, albo sen.

„Pójdź, chłopcze, w las, w ten głuchy las!
Wesoło będzie płynąć czas.
Przedziwne czary roztoczę w krąg,
Złotolitą chustkę dam ci do rąk”.

– Czy słyszysz, mój ojcie, ten głos w gęstwie drzew?
To król mnie wabi, to jego śpiew.
– To wiatr, mój synku, to wiatru głos,
Szeleści olcha i szumi wrzos.

„Gdy wejdiesz, chłopcze, w ten głuchy las,
Ujrzysz moje córki przy blasku gwiazd.
Moje córki nucąc płasają na mchu,
A każda z mych córek piękniejsza od snu”.

– Czy widzisz, mój ojcie, tam tańczą wśród drzew
Srebrne królowny, czy słyszysz ich śpiew?
– O, synku mój, to księżyc tak lśni,
To księżyc tańczy wśród czarnych pni.

„Pójdź do mnie, mój chłopcze, w głęboki las!
Ach, strzeż się, bo wołam ostatni już raz!”
– Czy widzisz, mój ojcie, król zbliża się tu,
Już w oczach ciemno i brak mi tchu.

Więc ojciec syna w ramionach swych skrył
I konia ostrogą popędza co sił.
Nie wiedział, że syn skończył już
W tym głuchym lesie wśród olch i brzóz.

Johann Wolfgang von Goethe, *Król olch*, tłum. W. Szymborska,
„Przegląd Artystyczno-Literacki”, nr 11 (105), listopad 2000.

Zadanie 1. (0–1)

Wymień wszystkie postaci wypowiadające się w tekście.

...../1

Zadanie 2. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe lub F – jeśli jest fałszywe.

...../1

W utworze Goethego miejsce akcji jest dokładnie określone.	P	F
W utworze Goethego miejsce akcji ma charakter realistyczny.	P	F

Zadanie 3. (0–3)

Odwołując się do tekstu, rozważ prawdziwość poniższych stwierdzeń interpretujących jego przesłanie i wyjaśnij je.

...../3

a) W obliczu śmierci każdy jest samotny.

.....
.....

b) W świecie zdarzają się sytuacje, wobec których rozum bywa bezradny.

.....
.....

c) Człowiek nie wygra ze śmiercią.

.....
.....

Zadanie 4. (0–2)

W tekście pojawiają się dwa sposoby zapisu wypowiedzi dialogowych. Nazwij je i wyjaśnij, czemu może służyć ten zabieg.

...../2

Sposób 1. _____

Sposób 2. _____

Wyjaśnienie: _____

Zadanie 5. (0–3)

...../3

Odwołując się do definicji ballady, wskaż po dwie jej cechy w przytoczonym tekście Johanna Wolfganga von Goethego i wybranej balladzie Adama Mickiewicza. (łącznie podaj cztery cechy ballady)

BALLADA – gatunek synkretyczny, łączący w sobie cechy różnych rodzajów literackich: epiki (fabuła, postacie), liryki (nastrojowość, emocjonalność) i dramatu (dialogi bohaterów). Ballada wywodzi się z twórczości ludowej, początkowo śpiewana, występowała zwłaszcza w folklorze Anglii i Szkocji. Od XVIII w. rozpowszechniła się jako krótki utwór poetycki o budowie stroficznej, w którym pieśniarz opowiadał jakąś legendę lub podanie historyczne. Jako gatunek literacki stała się bardzo popularna w okresie romantyzmu, gdyż łączyła ludowość z fantastyką i tajemniczością. Kształt artystyczny ballady cechuje występowanie paralelizmów składniowych, powtórzeń, refrenów i porównań.

Na podstawie: *Słownik terminów literackich*, T. Kostkiewiczowa, M. Głowiński i in., Wrocław 2008.

Utwór: Johann Wolfgang von Goethe, „Król olch”

Cechy gatunkowe ballady:

1. _____
2. _____

Utwór: Adam Mickiewicz, „_____”

Cechy gatunkowe ballady:

1. _____
2. _____

TEKST II

Juliusz Słowacki, *Balladyna* (fragm.)

BALLADYNA

sama

Więc mam już wszystko... wszystko... teraz trzeba
Używać... pańskich uczyć się uśmiechów,
I być jak ludzie, którym spadło z nieba
Ogromne szczęście... Wszakże tylu ludzi
Większych się nad mój dopuścili grzechów
I żyją. — Rankiem głos sumnienia nudzi,
Nad wieczorami dręczy i przeraża,
A nocą ze snu okropnego budzi...
O! gdyby nie to!... Cicho. — Mur powtarza:
„O! gdyby nie to...”

Wchodzi KIRKOR zbrojny z rycerstwem.[...]

KIRKOR

Kochanie moje, odjeżdżam...

BALLADYNA

Gdzie?

KIRKOR

Droga!

Przysięgłem święcie taić cel wyprawy.

BALLADYNA

Odjeżdżasz! ach, ja nieszczęsna!

KIRKOR

Na Boga!

Nie płacz, najmilsza... bo ci będzie łzawy

Głos odpowiadał nierycerskim echem...

Ani mię trzymaj przymileń uśmiechem,

Bo moje oczy olśnione po słońcu

Drogi nie znajdą... Niech pierś uniesiona

Ciężkim westchnieniem z krągłego robrońcu¹

Czarów nie rzuca, niech twoje ramiona

Wiszą ku ziemi jak uwiędłe bluszcze.

BALLADYNA

rzucając się na szyję

Gdzie jedziesz? Mężu... ja ciebie nie puszczę!

Dlaczego jedziesz? czyś poprzysiągł komu?

KIRKOR

Sobie przysięgłem. [...]

Nic mię nie zatrzyma,

Muszę odjechać — daj mi białe skronie!

całuje w czoło [...]

W skarbcu masz pieniądze,

Szafuj... i baw się... — daj mi czoło białe,

Jeszcze raz... — żono! nie lubię tej wstążki,

Czoło należy do mnie, czoło całe,

Rozwiąż tę wstążkę...

BALLADYNA

Mężu, uczyniłam

Ślub...

KIRKOR

Ślub po siostrze... tak... lecz gdy powrócę,

To wiedz się z Bogiem, ale mi się wyłam

Z takiego ślubu...

BALLADYNA

Tak... [...]

Odchodzi KIRKOR i wszyscy prócz BALLADYNY.

BALLADYNA

sama

Mężu!...

Odjechał. Po co? Gdzie? — Sumnienia wężu,

Ty mi powiadasz: „Oto mąż odjechał

Szukać Aliny”... ona w grobie — w grobie?

Lecz jeśli znajdzie grób? — Tak się uśmiechał,

Jakby chciał mówić: „Przywiozę ją tobie,

A zdejmiesz wstążkę, jak przywiozę”.

FON KOSTRYN *wchodzi.*

KOSTRYN

Pani!...

Hrabia zaklina, abyś mu przez okno

Posłała uśmiech...

BALLADYNA *staje w oknie i uśmiecha się. KOSTRYN na stronie.*

Mężowie, żegnani

Żon uśmiechami, sami we łzach mokną.

BALLADYNA

odchodząc od okna

Pojechał...

do KOSTRYNA

Ktoś ty, rycerzu?...

KOSTRYN

Dowódzca

Warty zamkowej. —

BALLADYNA

Nagrodzę ci hojnie

Czułość i wierność...

KOSTRYN

Nie potrzeba bodźca

Temu, kto służy rycersko i zbrojnie

Tobie, grafini... Otośmy dostali

Zamkowi temu obronę tajemną;

Ach! my oboje będziemy czuwali,

Ja nad aniołem — ty, anioł, nade mną. [...]

BALLADYNA

sama

Jak się ja prędko poznałam spojrzeniem

Z tym cudzoziemcem. — Ja mu nic nie winna —

Szukałam okiem przerażonym w tłumie

Kogoś. — Wierzyłam, że tu być powinna

Bratnia mi dusza... dusza moja... z moją...

Zacząć — jak? Spojrzeć — jeżeli zrozumie,

Przemówić. — Dziwnie, że się ludzie boją

Ludzi jak Boga i więcej niż Boga. —

Będę odważną z ludźmi...

J. Słowacki, *Balladyna*, [w:] tegoż, *Dramaty*, Warszawa 1972.

¹ Robroniec – robron, sztywna suknia damska.

Zadanie 6. (0–2)

Zacytuj wypowiedzi Balladyny, zgodnie z podanym opisem.

...../2

Balladyna bagatelizuje swoją winę:

„_____”

Balladyna ma świadomość, że to wyrzuty sumienia podsuwają jej wyjaśnienie zachowania męża.

„_____”

Zadanie 7. (0–2)

Dokończ zdania dotyczące zachowania Kirkora, wybierając odpowiedź

...../2

A. lub B. Uzasadnij swój wybór odpowiednim cytatem.

a)

Kirkor powstrzymywał żonę przed okazywaniem smutku, ponieważ

A. obawiał się, że sam zapłacze.

B. irytowały go kobiece łzy.

Uzasadnienie:

.....
.....

b)

Kirkor obawiał się, że nie będzie skoncentrowany na wyznaczonym celu wyprawy, dlatego nie chciał, by żona

A. przekonywała go do pozostania w domu.

B. skupiała jego uwagę na swojej urodzie.

Uzasadnienie:

.....
.....

Zadanie 8. (0–2)

W dialogu między Kirkorem a Balladyną pojawia się tajemnica i kłamstwo.

...../2

Uzupełnij zdania, wykorzystując znajomość całego dramatu.

Kirkor nie chce wyjawić celu swojej wyprawy, a jest nim

.....

Balladyna kłamie, tłumacząc wstążkę ślubem uczynionym na pamiątkę po Alinie, a tak naprawdę

.....

Zadanie 9. (0–2)

Wykorzystując znajomość całego dramatu, wybierz prawdziwe informacje o Kostrynie.

...../2

Kostryn

A. był niemieckim rycerzem.

B. powrócił do zamku Kirkora, gdzie się urodził.

C. zabił Balladynę.

D. zabił starą wdowę.

E. był kochankiem Balladyny.

F. ukradł Pustelnikowi koronę Lecha.

TEKST III

***Jezioro łabędzie*, Piotr Czajkowski**

...../2

Zadanie 10. (0–2)

Uwzględniając elementy graficzne plakatu do wydania płytowego *Jeziora łabędziego*, odpowiedz, do jakich treści libretta odwołuje się autor okładki.

<http://www.pentatonemusic.com/tchaikovsky-swan-lake-jurowski-gaso>

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

TEKST IV

Adam Mickiewicz, *Świtez* (fragm.)

Do Michała Wereszczaki

Ktokolwiek będziesz w nowogródzkiej stronie,
Do Płuzyn ciemnego boru
Wjechawszy, pomnij zatrzymać twe konie,
Byś się przypatrzył jezioru.

Świtez tam jasne rozprzestrzenia łona,
W wielkiego kształcie obwodu,
Gęstą po bokach puszcza oczerniona,
A gładka jak szyba lodu.

Jeżeli nocną przybliżysz się dołą
I zwrócisz ku wodom lice,
Gwiazdy nad tobą i gwiazdy pod tobą,
I dwa obaczysz księżyce.

Niepewny, czyli szklanna spod twej stopy
Pod niebo idzie równina,
Czyli też niebo swoje szklanne stropy
Aż do nóg twoich ugina:

Gdy oko brzegów przeciwnych nie sięga,
Dna nie odróżnia od szczytu,
Zdajesz się wisieć w środku niebokręga.
W jakiejś otchłani błękitu.

Tak w noc, pogodna jeśli służy pora,
Wzrok się przyjemnie ułudzi;
Lecz żeby w nocy jechać do jeziora,
Trzeba być najśmielszym z ludzi.

Bo jakie szatan wyprawia tam harce!
Jakie się larwy szamocą!
Drzę cały, kiedy bają o tym starce,
I strach wspominać przed nocą.

Nieraz wśród wody gwar jakoby w mieście,
Ogień i dym bucha gęsty,
I zgiełk walczących, i wrzaski niewieście,
I dzwonów gwałt, i zbrój chrzęsty.

Nagle dym spada, hałas się uśmierza,
Na brzegach tylko szum jodły,
W wodach gadanie cichego pacierza
I dziewic żałośnie modły.

Co to ma znaczyć? różni różnie plotą,
Cóż, kiedy nie był nikt na dnie;
Biegają wieści pomiędzy prostotą,
Lecz któż z nich prawdę odgadnie?

A. Mickiewicz, *Świtez, [w:] tegoż, Wiersze*, Warszawa 1992.

Zadanie 11. (0–1)

...../1

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe lub F – jeśli jest fałszywe.

Apostrofa w pierwszej zwrotce odnosi się do Michała Wereszczaki.	P	F
Opis w 3., 4. i 5. zwrotce dotyczy złudzenia optycznego.	P	F

Zadanie 12. (0–2)

...../2

Przeczytaj definicję słownikową wyrazu *prostota*. Wyjaśnij, w którym znaczeniu wyraz ten został użyty w poniższym cytacie. Ułóż zdanie z tym wyrazem w innym znaczeniu.

prostota *ż. IV, CMsc.* ~ocie, 1. «ogół cech charakterystycznych dla kogoś lub czegoś prostego, niesztucznego, nieskomplikowanego, niezawilego; naturalność, bezpośredniość, skromność; dawniej także: brak wykształcenia, ogłady, nieokrzeseanie;» 2.«*daw.* ogół ludzi prostych, niewykształconych; prosty lud, pospólstwo, gmin; »

Na podstawie: Słownik języka polskiego pod red. W. Doroszewskiego,
<https://sjp.pwn.pl/doroszewski/prostota;5482102.html>

Biegają wieści pomiędzy prostotą, / Lecz któż z nich prawdę odgadnie?

Podkreślony wyraz użyty został w znaczeniu _____ .

Przykład zdania z wyrazem *prostota* w innym znaczeniu:

Zadanie 13. (0–1)

Wyjaśnij, jaką funkcję mają pytania zawarte w ostatniej strofie fragmentu.

...../1

.....

.....

.....

.....

Zadanie 14. (0–3)

Odwołując się do znajomości całej ballady, sformułuj uzasadnienie dla poniższego stwierdzenia. Podaj trzy przykłady z tekstu (nie cytuj).

...../3

W balladzie *Świtez* ujawniło się – typowe dla poetów romantycznych – zainteresowanie Adama Mickiewicza folklorem.

.....

.....

.....

.....

.....

TEKST V

M.C. Escher, *Gady*

<https://www.escherinhetpaleis.nl/showpiece/reptiles/?lang=en>

Zadanie 15. (0-3)

Przeczytaj opinię na temat sztuki Eschera i uzasadnij jej słuszność, odwołując się do trzech elementów graficznych przedstawionego powyżej dzieła artysty.

...../3

Sztuka Eschera ukazuje względność i subiektywność naszego postrzegania. Stawia pytanie, na ile możemy wierzyć naszym zmysłom, odzwierciedla dualizm naszej rzeczywistości – jej harmonię przy jednoczesnym całkowitym braku uporządkowania, jej ograniczenie z jednoczesną perspektywą nieskończoności, jej powtarzalność, a jednocześnie nieprzewidywalność.

<http://www.matematyka.wroc.pl/doniesienia/w-magicznym-zwierciadle-eschera>

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 16. (0-20 p.)

...../20

Przeczytaj zamieszczony cytat. Sformułuj swoje stanowisko wobec myśli wyrażonej w nim i napisz rozprawkę, w której dowiedziesz jego słuszności. W swojej pracy odwołaj się do co najmniej trzech tekstów kultury zamieszczonych w programie konkursu.

W świecie od zawsze jest pewna ilość magii. Granice między naszym światem a innymi światami zmieniały się w zależności od epoki.

Mats Strandberg

.....

.....

.....

.....

.....

.....